

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Autoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Quæst. 298. An & qualiter ob hæresin liceat facere divortium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73973)

num. 22. cum Alex. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquirend. possess. num. 20. & Menoch. de recuper. possess. remed. 1. num. 115. & aliis censet, virum spoliante in hoc casu, offerentem probationes in continenti, id est, intra breve tempus arbitrio Judicis, cogendum non esse uxorem spoliatam admittere ad conjugale debitum, tamen ad omnia alia restituatur; arg. c. literas, de rest. spol. quemadmodum etiam in casu, in quo conjux certus est, etiam compulsus per excommunicationem non debet, ad alium conjugem quod ad thorum redire juxta cit. c. literas, unde etiam in hoc casu reddi licitam restitutionem debiti, etiam dum Papa compelleret redire ad confortium thori, & jam dum impedimentum esset jure humano dispensabile, nisi prius in eo dispensasset, & de novo contractum matrimonium, docetur communiter contra Henric. l. 12. de mat. c. 3. num. 2. apud Krimer. de mat. num. 1665. docentem hoc casu, urgente precepto Judicis ecclesiastici, evadere honestam & licitam restitutionem debiti. Unde jam etiam illud colligendum, quod dum uxor à viro, rejecta, vel contra, agit possessorio ad restitutionem, quando certum est eam prius fuisse in possessione juris, quod spoliata est, & vir opponit exceptionem consanguinitatis inter se & ipsam, virum quidem esse ei restituendum, non tamen plenè, nimirum quod ad rectum & lectum, esto, vir habeat probationem parentelæ seu consanguinitatis, quæ spatio paucorum dierum terminari posset, ne conjuges exponantur periculo incestus, quod non imminet ex restitutione ad solum rectum. Si autem probationes habet paratas, sed longa opus est processus dilatione, spoliata plenè restituenda. His non obstante c. 1. de ordin. cognit. ubi dicitur vir ad uxoris spoliatæ receptionem antequam compellatur, præviè discuti debeat quæstio exceptionis oppositæ super consanguinitate; quia hæc est exceptio præjudicialis; nam id verum non est, si agatur in judicio possessorio recuperandæ; quia in eo judicio non agitur principaliter de valore matrimonii, sed supponitur, quando ejus possessio antecedens constat, ut habetur c. ex conquestione. c. literas. de rest. spoliat. sed tantum, quando agitur in judicio petitorio; in eo enim, si agatur causa matrimonialis, & actori opponitur exceptio consanguinitatis, ea non tantum admittitur, sed etiam prius cognoscenda quam causa principalis, dum hæc illa probata perimitur. Atque in cit. c. de ord. cognit. agebatur petitorio; quia non agebat mulier, ut vir, cum fuerat in possessione matrimonii, sibi restitueretur tantum, sed etiam, ut is sibi adjudicaretur tanquam verus maritus.

Quest. 297. An maritus teneatur dimittere uxorem adulteram.

Resp. Per se nulla est ad hoc obligatio. Sanch. l. 10. d. 13. à num. 6. Laym. l. c. num. 15. Hurt. d. 12. diff. 4. à num. 15. Castrop. cit. p. 6. §. 3. num. 2. cum communi. Christus siquidem Matth. 5. & 19. à precepto non dimittendi uxorem excipiens fornicationis causam, satis indicat, stante hac causâ, maritum neque adstringi ad retinendam uxorem, neque ad dimittendam, sed utrumque ei liberum esse, juxta quod ait D. August. relatus in c. idololatria. 28. q. 2. permittit

dominus, non jussit; uti & ipsum confirmatur ratione: cum enim divortium jure ipso naturæ inductum sit in pœnam delinquentis, & innocentis favorem, æquum erat, ne innocens ad illius executionem attingeretur, sed illo pro suo libitu uti posset, ne aliàs in ejus pœnam verteretur. Sed neque ullus est textus, ex quo leviter colligatur illa adulteram expellendi obligatio; nam textus illi Proverb. 18. qui autem tenet adulteram, stultus est & inspiens, quia eâ retentione suis hæreditibus injuriam irrogat debita hæreditate fraudando, suæque famæ notam lænonis imponit, juxta textum c. sicut crudelis. 32. q. 2. ubi: Sicut crudelis & iniquus est, qui castam dimittit uxorem, ita fatuus & injustus est, qui retinet meretricem, patronus enim turpitudinis est; textus illi, inquam, loquuntur de marito retinente uxorem adulteram, non pœnitentem seu non emendatam, nulla adhibita correctione; is enim ejus turpitudinis particeps & patronus censeri debet; juxta quod dicitur c. si vir. de adult. ubi: Si vir sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, rem erit, & ejus criminis particeps. Tenebitur tamen quandoque, etsi rarissimè, per accidens lege caritatis ad eam dimittendam maritus, dum nimirum credit eam corrigendam, scandalumque sedandum, si ad tempus eam dimittat, idque sine gravi incommodo facere possit. Quamvis rectè dicat Castrop. num. 3. id ferè impossibile; eò quod uxor, quæ in domo mariti eam reprehendentis & punientis delinquit, inde dimissa liberius sit peccatura. Quin & ad utendum istiusmodi remedio dubio non tenetur; neque ratione suspicionis & scandali, quod patrocinetur delicto uxoris; cum illi suspicioni aliis remediis occurri possit. Unde jam etiam infert Castrop. num. 4. cum Sanch. d. 13. num. ult. Henric. l. 11. c. 17. num. 3. Hurt. Cón. & c. à fortiore, cum vel nunquam uxorem obligatam esse separare se à marito adultero; eò quod ipsi, utpote subditæ viro, permittum non sit virum corrigere puniendo, sed tantum monendo & exhortando; neque dimissio censenda sit remedium aptum ad corrigendum; cum dimissus fiat liberior; ad hæc uxori incommodissimum sit cœlibem vitam ducere ac carere viri confortio regulariter sibi utilissimo.

Quest. 298. An & qualiter ob hæresin liceat facere divortium.

1. **R**esp. primò: Hæresis non quæcunque, sed pertinax (qualis est, quæ post unam alteramve correctionem persistit) est causa sufficiens divortii, Laym. l. c. num. 16. Castrop. l. c. num. 2. Sanch. l. 10. d. 15. num. 9. cum communi juxta illud Apost. ad Titum. 3. Hæreticum hominem post unam & secundam correctionem devota; & prout colligitur ex c. fin. de convers. conjug. c. quando. b. t. c. non solum. c. idololatria. 28. q. 1. plerumque enim ex cohabitatione, cum hæretico pertinaci imminet periculum perversionis conjugi Catholico ejusque proli; & licet de facto in aliquo casu hoc periculum cessaret, non tamen impediretur propterea Catholicus facere divortium; cum satis sit, periculum ut plurimum adesse, Sanch. Castrop. ll. cit. Cón. d. 35. du. 4. num. 24.

2. Resp.

2. Resp. Secundò: Præmissa admonitione & correptione (uti ea præmitti debet divortio. *cit. c. non solum*) cognitaque obstinatione conjugis in hæresi, etiam propria autoritate se separare poterit conjux Catholicus. Laym. *l. c.* quin & animadvertens perversionis periculo, jure naturali ac divino obligatur se separare. Sanch. *n. 5. Ponc. L. 9. c. 22. n. 2.* Laym. *l. c.* quod tamen Castrop. *l. c.* credit intelligendum, dum conjux niteretur conjugem Catholicum pervertere, adessetque periculum gravissimum assentiendi; cum aliàs nemo teneatur pericula communia peccandi cum gravi damno suo fugere; esset autem grave separare se à cohabitatione, & obsequiis conjugis carere, calibemque esse; quin & cum ex tali separatione conjugi immineret periculum grave incontinentiæ, quod obligatus potius est fugere, quam periculum perversionis non graviter urgens. Porro propria autoritate separans se Catholicus nequit sacris initiari, aut religionem ingredi; cum cedat id in præjudicium, conjugis hæretici, utpote qui conversus repetere potest conjugem Catholicum; neque is tueri se potest hæresi etiam notoriè commissa à suo conjugè; hæc enim, seclusa declaratione Ecclesiæ, præbet causam divortii solum temporalis, ita, ut cessante hæresi, teneatur Catholicus ei reconciliari; in quo maximè differt hoc adulterium spirituale à carnali adulterio. Castrop. Laym. Ponc. Cõn. *LL. cit.* Sanch. *L. 10. d. 15. n. 20. & seq.*

3. Resp. Tertio: Hæreticum judicio Ecclesiæ declaratum resipiscentem ab hæresi non tenetur Catholicus conjux ad sui consortium recipere. Sanch. *d. 15. n. 19.* Laym. *l. c.* Castrop. *n. 5.* Ponc. *num. 3.* Covar. *4. decret. 2. p. c. 7. §. 5.* Hurt. *d. 11. dist. 5. n. 20.* Barb. *h. rub. 2. p. num. 20. ff. solut. mat. &c.* contra Gl. *in c. de illa. h. t. in fin.* Jul. Clar. *L. 5. recept. §. hæresis. num. 15.* Surdum *de alim. tit. 7. q. 21. n. 7.* Sotum *in 4. d. 39. q. unic. a. 4. ad. 3.* & alios censentes, Catholicum non eximi ab hac obligatione, nisi religionis ingressu. Arg. *c. fin. de convers. conjug.* ubi: *mulier, quæ in fide remansit, potest nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat judicio Ecclesiæ separata, ad religionem liberè convolare.* Ratio responsionis est, quòd Ecclesiæ in pœnam hæresis possit privare, & privet hæreticum jure, quod habebat conjux in conjugem exigendi conjugale debitum, mutuamque cohabitationem in perpetuum, non secus, ac aliis juribus, dominiis, bonis &c. constatque id ipsum ex *c. de illa. h. t.* ubi: *Si verò judicio Ecclesiæ ab eo (nimirum à viro lapsò in hæresin) recessit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam, cap. verò quanto. tit. eod.* compellitur mulier ad virum hæreticum pœnitentem redire, ideo, quia judicio proprio, & non Ecclesiæ se ab eo separavit; & *c. fin. de convers. conjug.* licet mulieri, quæ in fide remansit, concedatur, ut etiam nolente viro resipiscente ab hæresi, possit ad religionem convolare, nullo tamen modo ad id arctatur, sed eo ingressu liberè concessò, declaratur plena ejus exemptio à cohabitatione viri. Castrop. *n. 5.* Porro censeri Catholicum judicio Ecclesiæ ab hæretico separari, eo ipso, quòd hæreticus ut talis declaratur, licet privatim & in secreto ab Inquisitoribus hoc judicium fiat, quia est pœna, quæ declarationem delicti sequitur, censet Sanch. *d. 15. n. 20.* & cum eo Castrop. De cætero notandum hic cum Laym. *cit. num. 16.* nimirum Ecclesiam,

si id necessarium judicet ad occurrendum periculo animæ (non enim leviter juvat pœnitentem hæreticum ad perseverandum in fide, & ad vitandum incontinentiæ, nimiamque tristitiæ & desperationis periculum, eundem recipi ad consortium Catholicum) præcipere posse Catholico, ut conjugem hæreticum ad fidem conversum ad cohabitationem recipiat, tum ob autoritatem DD. docentium, inesse illam Catholico obligationem; tum quia Ecclesiæ in tali casu ad salutem animæ multum pertinentem, nunquam ita hæreticum damnare censeatur, quin postea, si serio resipiscat, eundem restituere possit, modò res integra sit, & innocens statum non mutarit ingrediendo religionem, vel ordines suscipiendo.

4. Resp. Quarto: Hæreticus damnatus, resipiscens ab hæresi non potest invito Catholico, à quo separatus, mutare statum, sed teneri ad consortium Catholicum redire, si is velit; cum hæc pœna ob hæresin imposita, non debeat cedere in detrimentum innocentis; unde etiam censet Castrop. *n. 6.* citatis Sylv. *v. divortium. q. 10.* Sanch. *d. 15. n. 4.* Ponc. *L. 9. c. 22. n. 4.* quòd licet probabile sit, sententiã divortii latã ob adulterium & acceptatã ab innocente, nocentem obligatum non esse ad consortium innocentis redire; in præsentem tamen id nullo modo probabile censendum esse; eò quòd separatio ob adulterium integrè fiat in favorem innocentis, & ob injuriam ei factam; separatio autem ob hæresin fiat præcipuè ob injuriam fidei & religioni factam, & in ejus satisfactionem, neque egeat innocentis acceptance.

5. Resp. Quintò: Catholicum habentem copulam cum conjuge hæretico ante sententiam de hæresi, non censeri per hoc remittere jus diver-tendi; quia nequit renunciare juri, quòd ex perseverantia hæresis nascitur. (cum, ut dictum, debeat se ab eo pertinaciter in hæresi perseverantè separare) ait Castrop. *n. 7.* quòd idem videtur de hæretico non pertinace, sed volente corrigere hæresin; quia ob admittam hæresin in hoc casu nullum adhuc jus acquisierat faciendi divortium. Si verò habita copula post sententiam (intelligi cum hæretico resipiscente, utpote respectu cujus jam acquisierat jus se ab eo separandi) renunciare Catholicum hoc ipso dicto juri, si habendo copulam habeat expressum animum condonandi; secus, si adesset animus non condonandi, vel etiam, si neuter animus expressè adesset; secus, ac accidit in divortio ob adulterium carnale, ubi (quia per talem copulam redintegratur caro, quæ fuerat divisa in alienam) censetur facta per eam copulam cessio juris, et si uterque animus expressus desit, ut censet Sanch. *l. c. n. 26.* contrarium tamen sensit Castrop. citato Ponc. *l. c. n. 5.* nimirum habitã dictã copulã post sententiam, necessariò præsumendam dictam juris remissionem; eo quòd licet in pœnam injuriæ Deo irrogatæ absolvatur à debito conjugali conjux Catholicus, absolutio tamen ea cedat in ejus favorem, cui is renunciare possit; adeoque habens cum hæretico copulam, hoc ipso protestari censeatur, nolle se ab eo separari.

6. Resp. Denique in crimine hæresis non datur, sicut in adulterio, compensatio, Castrop. *n. 8.* citatis Sanch. *L. 10. d. 16. à n. 1.* Ponc. *num. 6.* non primò cum adulterio; cum hæresis ante sententiam non sit causã divortii perpetui, sicut est adulterium; adeoque conjux adulter, à quo conjux hæreticus discedit, non potest se tueri exceptione hæresis nondum damnatæ. Sed neque

adulterii cum hæresi iudicio Ecclesiæ declarata; eò quòd etsi tam hæc, quàm illud sit causa divortii perpetui, divortia tamen hæc contingant, ex diversa ratione, unum ob violationem fidei conjugio debita; alterum in pœnam ob violationem fidei DEO ejusque religioni debita; adeoque eùm unum horum delictorum cum altero compensari nequeat, quilibet eorum habet jus discedendi ab altero, adulter ab hæretico, & hæreticus ab adultero. Nonsecundò hæresis unius cum hæresi alterius venit compensanda; cùm pœna divortii ob hæresin non imponatur ob injuriam conjugio factam, sed DEO, unius autem hæresis alterius hæresis gravitatem non minuit, sicut contingit in adulterio, ubi unius injuriâ alterius injuriâ compensatur, utpote quæ eidem conjugio adversatur; ita ferè Castrop. *tr. 28. d. 3. p. 6. §. 8. num. 8.*

Quæst. 299. An quoque ob alias causas fieri possit divortium.

Resp. Affirmativè; esseque hanc veritatem Catholicam, ait Castrop. *l. c. num. 1.* juxta quòd definitum à Trid. *sess. 24. can. 8.* his verbis: *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges, quo ad thorum, seu quò ad cohabitationem ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit,* constatque ex toto *tit. de divortio & convers. conjug.* sed neque obstat, quòd Christus solam causam divortii assignaverit fornicationem; cùm locutus tantùm fuerit de causa perpetua separationis, & quæ contractui matrimonii obstat, qualis est sola fornicatio; cùm ceteræ causæ ex se perpetuam separationem non inferant, sed solum quamdiu eæ persistunt, neque matrimonio sunt propriè & directè oppositæ.

Quæst. 300. An & qualiter consummato matrimonio fieri possit divortium, quò ad thorum ob ingressum religionis, vel susceptionem Ordinum citra consensum alterius conjugis.

1. Resp. Primò: Conjux consummato matrimonio & seclusa omni alia causa, nec licitè nec validè proficitur religionem sine licentia conjugis alterius, & consequenter hac ratione divortium, quò ad thorum facere non potest, uti hæc habentur expressè. *c. quidam. c. placuit de convers. conjug.* consummato enim matrimonio, non est sui juris, sed alterius, cui se tradidit in matrimonium; adeoque eo invito non secus ac servus invito domino invalidè proficitur, & consequenter se illicitè & invalidè separat, quò ad thorum à conjugè; quòd idem esse, si gravi metu injustè incusso aut dolo consensus, seu licentia ad hoc extorta fuerit, ait Laym. *l. c. num. 3.* & si de facto se ex ea causa separat & profiteatur, ab altero conjugè repeti potest, utpote cui professio nulla, & exinde facta separatio præjudicare non potest. Castrop. *cit. p. 6. §. 11. num. 1.* Laym. *L. 5. tr. 10. p. 3. c. 7. num. 4.* quin & conjugè etiam non revocante posse illum propria autoritate post talem professionem exire, & se uxori restituere, tradunt idem cum Sanch. *L. 7. d. 34. n. 10.* Less. *de just. L. 2. c. 41. n. 25.* juxta quòd decisum *c. 2. 32. q. 5. c. accedens. de convers. conjug.* imò teneri illum redire ad uxorem, tenent Laym. *l. c.* Sanch. *n. 15.* Sor. *iv. 4. dist. 27. q. 1. à 4.* eò quòd dum

uxor non consentit ingressui, est manifesta injuriâ, quippe retinet rem alienam invito domino. Neque dimittere habitum ex obligatione conjugii, est contra Trid. *sess. 25. c. 19. de regular. damnans* tanquam apostatam, qui quacunquè ex cauhabitum dimittit. Castrop. *n. 4. Ponc. L. 9. c. 20. n. 2.* Neque etiam obstat, quòd in *c. placet de convers. conjug.* dicatur de ingressa in religionem, in ejus potestate non esse ad sæculum redire, sed in potestate mariti, & ideo, quantum ad ipsam, tenuerit votum, quòd post mortem mariti tenere non desit; nam dici potest cum Castrop. *l. c. n. 5.* hunc textum sic intelligendum, quòd non possit redire ad vitam conjugalem, ut ante, ratione voti castitatis, quò vi professionis factæ est & manet obstricta, quò impeditur petere debitum, & mortuo marito ad continendum. Teneri tamen talem nulliter professam ad castitatem, quantum cum matrimonio compati potest juxta textum *cit.* eò quòd præsumatur emittendo professionem, voluisse se ad hanc obligare, quantum potuit; adeoque, cùm potuerit se obligare ad non petendum debitum durante matrimonio, & illo soluto ad integram castitatem, illam servare obligatum esse; non tamen teneri ad illam, si expressam voluntatem habuisset, non obligandi se ad castitatem, nisi in statu religioso persisteret, velex suppositione, quòd religiosus esset, censent AA. iidem, Sanch. *n. 3.* Less. *n. 29.* Castrop. *n. 2.* Laym. *l. c.* quemadmodum certum est taliter professum sine licentia uxoris nullatenus teneri ad tegressum in religionem soluto matrimonio per mortem uxoris; cum in illa professione (secus ac in illo voto castitatis accidit, utpote quòd stante matrimonio vim suam habere potuit) non imbibatur votum ingrediendi religionem; quia est ipse ingressus, qui, cùm nullus sit, nullam parit obligationem.

2. Resp. Secundò: Validè quidem, sed illicitè conjux etiam matrimonio non consummato sine consensu alterius recipit Ordines; est communis definita *c. conjugatus. de convers. conjug. & Extrav. antiqua. de voto.* unde jam etiam ordinatus potest à conjugè revocari; cùm ejus malitia non debeat conjugè præjudicare, nisi fortè, dum matrimonium necdum consummatum, velit ingredi religionem, ut Castrop. *l. c. n. 7.* Quòd si tamen tempore ordinationis uxor non reclamavit, censent quidem, eo ipso datam ei licentiam, Negant è contra Sanch. *d. 35. n. 15.* Gurr. *de mas. c. 95. n. 26.* Castrop. *cit. n. 7.* solam dissimulationem esse sufficientem; cùm dissimulatio non sit licentia, & in re ita gravi & juri proprio præjudicanti expressa licentia requiratur, uti ad ingressum religionis. Arg. *c. consultus. de convers. conjug.* Porrò ordinatum sine licentia conjugis non teneri ad conjugem redire, nisi ipsa petat, maximè, si matrimonium consummatum non sit, habet Castrop. *n. 8.* juxta *cit. Extrav. antiqua.* imò non posse ad conjugem non petentem redire, secus ac accidit in professò, utpote cujus professio nulla fuit, censent plures apud Sanch. *L. 7. d. 38. n. 26.* Contrarium tamen, sive idem dicendum de ordinato, quòd de professò, verius censet Castrop. eò quòd licet Ordo in casu hoc susceptus sit validè, non pugnet tamen cum matrimonio, nisi quatenus votum castitatis annexum habet, quò æquè in hoc casu professus etiam nulliter obstringitur juxta dicta; adeoque sicut professus non repetitur de se redire potest, & conjugè petenti debitum reddere, non autem petere, sic & talis ordinatus.

Quæst.